

НЕМАЧКА У МУЛТИПОЛАРНОМ СВЕТУ И СТРАТЕШКЕ ОПЦИЈЕ СРБИЈЕ

Петар С. Ћурчић*

Достављен: 29. 04. 2022.

Кориговано: 14. 04. и 19. 09. 2022.

Прихваћен: 21. 10. 2022.

Језик рада: Српски

Тип рада: Прегледни рад

DOI број: 10.5937/vojdelo2204001C

Полазећи од претпоставке да је у току процес глобалне реструктурирације моћи, пред Србијом је период интензивног промишљања о сопственом месту и стратешким могућностима. Један од важнијих актера у организовању новог међународног поретка је и СР Немачка. У првом делу рада представљен је положај званичног Берлина у сложеним околностима, закључно са најновијим ратним операцијама у Украјини. Политика чврсте везаности за европску и северноатлантску групацију донела је бројне погодности, али и оптерећења. Немачка, као регионална и средња сила, већ три деценије покушава да пронађе своје место међу најјачим земљама света, а скорашњи догађаји у Источној Европи отварају могућности за њено ново интернационално профилисање, посебно у области безбедности. Због тога, први циљ рада јесте расветљавање појединих вишедеценијских противречности у спољној политици званичног Берлина, док су у другом делу анализирани, како положај, тако и евентуалне могућности Србије у позиционирању на међународној сцени, а у поређењу са стратешким интересима Немачке у Европи и свету. Постојећи проблеми у односима Србије и Немачке представљају изазове у даљој сарадњи. Истовремено, различити облици партнерства са Немачком, као и њен значај у ЕУ, носе потенцијале за јачање билатералних и мултилатералних веза којих Србија не би требало лако да се одрекне.

Кључне речи: *Немачка, мултиполарност, Србија, стратегија, сарадња*

---

* Институт за европске студије, Београд, Република Србија, petar.pero.curcic@gmail.com, petar.curcic@ies.rs

Немачки канцелар Олаф Шолц је, обраћајући се члановима Бундестага на посебној седници која је одржана неколико дана након почетка сукоба у Украјини, изјавио: „24. фебруар 2022. означава прекретницу у историји нашег континента”.¹ Тренутна криза која превазилази источноевропске оквире поново је отворила стару дебату о положају великих сила у међународним односима. С једне стране, у јавности се поставља питање да ли је Руска Федерација способна да издржи притисак Сједињених Држава и њених савезника. С друге стране, све су присутнији мислиоци који сматрају да ће НР Кина у наредним деценијама постати најзначајнија светска сила, пре свега, захваљујући наглом привредном и технолошком успону.² Од слома комунизма 1989/1990. свет је из периода биполарности ушао у униполарну доминацију Сједињених Држава. Ширење демократских идеја и међународних институција, као и војних и економских савеза под менторством Америке, допринели су да главни чинилац међународних односа постане Вашингтон. Бројне војне интервенције у блиском окружењу и далеким земљама, од 1991. до 2011. године, биле су потврда моћи ове земље. Успон Кине, Русије, Бразила и Индије, унутрашња криза у Америци и немогућност Европске уније да пронађе оптимални *modus operandi* након Брежита, пробудиле су старе стрепње о слому Запада.³ Међутим, могућности БРИКС-а делују ограничено, пре свега због чињенице да су интереси земаља унутар овога блока или неповезани или супротстављени.⁴ Теорије о регионализацији света претпостављају да би се планета могла поделити у неколико великих области којима би управљале поједине земље.⁵ Ипак, сукоби најјачих земаља света око доминације у Африци, на Блиском истоку и пацифичкој регији показују да је тешко предвидети која ће земља извући највише бенефита. Дакле, и поред тренутних дилема, нема сумње да је у току процес глобалне реструктурирације моћи врло неизвесног исхода. Циљ овог чланка јесте да се, на

¹ „Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022”, Rede von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/regierungserklaerung-von-bundeskanzler-olaf-scholz-am-27-februar-2022-2008356>, 15/4/ 2022.

² Mark O Yeisley, „Bipolarity, Proxy Wars, and the Rise of China”, *Strategic Studies Quarterly*, vol. 5, no. 4, 2011, pp. 75–91; Richard Rosecrance, „The Partial Diffusion of Power”, *International Studies Review*, vol. 16, no. 2, 2014, pp. 199–205.

³ Scott Lawless, „American Grand Strategy for an Emerging World Order”, *Strategic Studies Quarterly*, vol. 14, no. 2, 2020, pp. 127–147.

⁴ Andrew Hurrell, „Hegemony, Liberalism and Global Order: What Space for Would-Be Great Powers?” *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-) vol. 82, no. 1 (2006), pp. 1–19; Sinem Ünalldilar Kocamaz, „The Rise of New Powers in World Politics: Russia, China and the Shanghai Cooperation Organization”, *Uluslararası İlişkiler*, Vol. 16, No. 61, 2019, pp. 127–141.

⁵ Fabio Petito, „Dialogue of Civilizations in a Multipolar World: Toward a Multicivilizational-Multiplex - World Order.” *International Studies Review*, vol. 18, no. 1, 2016, pp. 78–91; Amitav Acharya, „The Emerging Regional Architecture of World Politics”, *World Politics*, vol. 59, no. 4, 2007, pp. 629–652.

основу релевантне литературе и кључних политичких докумената СР Немачке, одреди међународни положај Берлина и да се, на основу те анализе, понуде могуће стратешке опције Србије.

Немачка у мултиполаризованом свету

Табела 1 – Став СР Немачке према кључним спољнополитичким чиниоцима

Кључне теме	Став Берлина
Европска унија	– залагање за снажну унију и јединствену безбедносну и спољну политику – сарадња са Француском – услов без кога се не може – захтевају се стабилне финансије од чланица еврозоне – подршка проширењу
Сједињене Америчке Државе	– сарадња кроз НАТО – војно присуство САД у Немачкој још од 1945. године – заједничке политичке вредности – јединствен став поводом рата у Украјини
Русија	– економска сарадња од политичког партнерства деведесетих година XX века до данашње конфронтације – вредносна неслагања
Кина	– системско/вредносно ривалство – економско партнерство и такмичење – спорна политика према Тајвану и Хонгконгу
Остатак света	– „Маршалов план за Африку” – Индија, Израел, Јапан, Јужна Кореја као партнери

На основу бројних показатеља, СР Немачка се не може убрајати у ред суперсила какве су данас Сједињене Државе, Руска Федерација и НР Кина, будући да не поседује право вета у СБ ОУН, нема неопходно нуклеарно наоружање, нити одговарајуће ресурсе којима би подигла ниво сопствене самодовољности, што је криза око снабдевања нафте и гаса јасно показала. Међутим, снажна извозно оријентисана економија и средишњи демографски и политички положај у структурама Европске уније показали су да је Берлин битан фактор у међународној политици.⁶ Окренутост ка европским интеграцијским процесима

⁶ Kenneth N. Waltz, „Structural Realism after the Cold War”, *International Security*, Vol. 25, No. 1, 2000, pp. 5–41; Миломир Степић, „Геополитичка перспектива реконфигурације постјугословенског простора”, *Национални интерес*, Година XVII, vol. 40, Број 1, 2021, стр. 183–229; Adam Chapnik, „The Middle Power”, *Canadian Foreign Policy*, Vol. 7, No. 2, 1999, pp. 73–82; Gene Gerzhoy, „Alliance Coercion and Nuclear Restraint: How the United States Thwarted West Germany's Nuclear Ambitions”, *International Security*, vol. 39, no. 4, 2015, pp. 91–129; Julian Germann, „German 'Grand Strategy' and the Rise of Neoliberalism”, *International Studies Quarterly*, vol. 58, no. 4, 2014, pp. 706–716. Simon Bulmer, William E. Paterson, „Germany and the European Union: From 'tamed Power' to Normalized Power?” *International Affairs*, vol. 86, no. 5, 2010, pp. 1051–1073.

донела је много бенефита Немачкој, која је у јединственој политици почела да тражи своју шансу за повратак на светску сцену. Како је и немачки канцелар Олаф Шолц, у говору од 27. фебруара, приметио: „Европа је немачки оквир” и ниједна влада од 1991. године није одустајала од чвршћих интеграција, нарочито у монетарној, безбедносној и спољној политици. Деценијама је политика званичног Берлина да се успостави ЕУ у којој ће бити могуће доносити спољне одлуке прегласавањем, а не консензусом свих земаља чланица, што би највише одговарало центрима моћи. Премда су Немци заговарали политику чврстих интеграција и фискалне дисциплине, нарочито од грчке дужничке кризе, талас задуживања изазван вирусом SARS-CoV19 натерао је Берлин на попуштање.⁷ Није само пробијање границе задужености од 60% БДП-а био уставни преседан, већ је и у спољној политици Немачка морала да попусти најпре презадуженој Француској, са којом има амбивалентан однос због питања лидерства, нарочито након изласка Британије из Европске уније. Берлин и Париз, и поред декларативне блискости, имају бројна супротстављена виђења, што је посебно видљиво у политици проширења ЕУ.⁸ Чини се, ипак, да у једној ствари Немачка и Француска деценијама безуспешно покушавају да изграде осовину којом би парирале Вашингтону и НАТО-у. Све немачке владе истрајавају на тежњи за јачањем европских безбедносних снага. Крајем деведесетих година постојали су покушаји да се афирмише Западноевропска одбрамбена унија, почетком новог миленијума ЕУРОПОЛ је био резултат заједничких напора, а недавно је идеја о PESCO-у и значајнијој улози ОЕБС-а доживела неуспех због немогућности да се мирно реши украјински проблем. Упоредо са овим тенденцијама, Бундесвер повремено активно делује у страним војним мисијама, што је довело и до оштрих критика у немачкој јавности.⁹ Све су веће сумње да би велика издваја-

⁷ Јеротијевић, Душан, Спалевић, Жаклина, Јеротијевић, Зоран, „Нато на почетку XXI века.” Војно дело 70, no. 3 (2018): 75-88; „Koalitionsvereinbarung für die 12. Wahlperiode des Deutschen Bundestages”, Koalitionsvereinbarung für die 12. Wahlperiode des Deutschen Bundestages zwischen CDU und FDP 1991, <https://www.kas.de/documents/291599/291648/Koalitionsvertrag-UiD-1991-2.pdf/b29a7151-03c2-e6fd-122d-6b95287c4269?t=1563195813522>, 28/2/2022. „Erneuerung – Gerechtigkeit – Nachhaltigkeit. Für ein wirtschaftlich starkes, soziales und ökologisches Deutschland. Für eine lebendige Demokratie”, Koalitionsvereinbarung zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands und Bündnis 90/Die Grünen 2002, http://library.fes.de/pdf-files/bibliothek/download/2002_koalitionsvertrag.pdf, 28/2/2022. Слободан Ђуровић, Милан Ђуровић, Јелена Ђуровић, „Стратегија Европске уније у решавању дужничке кризе у земљама еврозоне”, Војно дело, vol. 64, br. 3, 2012, стр. 60-74.

⁸ Ozdemir Cagatay, „The Franco-German Rivalry in the Post-Brexit European Union”, Ulu-slararasi Iliskiler, 2021, pp. 1-21.

⁹ „Koalitionsvereinbarung für die 13. Wahlperiode des Deutschen Bundestages”, Koalitionsvereinbarung für die 13. Wahlperiode des Deutschen Bundestages zwischen CDU und FDP 1994, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=6ca3896a-da76-f841-a1c8-bfd9ae53f648&groupId=-252038, 28/2/2022; „Ein neuer Aufbruch für Europa. Eine neue Dynamik für Deutschland. Ein neuer Zusammenhalt für unser Land”, Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD 19. Legislaturperiode 2018, https://archiv.cdu.de/system/tdf/media/dokumente/koalitionsvertrag_2018.pdf?file=1, 28/2/2022; Timo Noetzel, Benjamin Schreer, „Does a Multi-Tier NATO Matter? The Atlantic Alliance and the Process of Strategic Change.” International Affairs, vol. 85, no. 2, 2009, pp. 211–226.

ња Шолцове владе за војску могла да поремете војни баланс моћи на европском континенту, будући да због рата у Украјини и друге земље опсежно спроводе политику наоружавања.¹⁰

Иако је ЕУ економски изузетно развијен простор, са Немачком у средишту, може се рећи да је последњих деценија наступио општи тренд потискивања Европе из светског политичког, финансијског и привредног средишта света. Најпре су Сједињене Државе преузеле примат, а затим се и Кина појавила као много значајнији, конкурентнији и спремнији такмац.¹¹ Скорашњи догађаји показују да ће Берлин тешко моћи да се еманципује од савезништва са Сједињеним Државама, а инсистирање на људским правима, демократији и слободама довело је званичне власти Немачке у конфликт са Русијом, Кином, Турском, Египтом, Етиопијом и осталим земљама другачијих светоназора.¹² Поред идеолошких сукоба, бројне су и могућности сарадње, поготово економске. Рапидни успон Кине и трговина са Русијом и Турском захтевала је од немачких власти да покажу већу флексибилност. До почетка сукоба у Украјини, Берлин је покушавао да Москву укључи у различите оквире европске безбедности који су се завршили неуспешно. Санкције које Немачка и ЕУ спроводе према Русији, али и подршка Шолцове владе наоружању Кијева, довели су до све веће конфронтације између две земље. Слични проблеми настају и у политици према Грузији, Молдавији и Белорусији, које Москва традиционално рачуна у сферу сопственог утицаја.¹³

¹⁰ Tim Oliver, Michael John Williams, „Special Relationships in Flux: Brexit and the Future of the US–EU and US–UK Relationships.” *International Affairs*, vol. 92, no. 3, 2016, pp. 547–567; Timo, Noetzel, Benjamin Schreer, „All the Way? The Evolution of German Military Power.” *International Affairs*, vol. 84, no. 2, 2008, pp. 211–21; Alister Miskimmon, „Falling into Line? Kosovo and the Course of German Foreign Policy.” *International Affairs*, vol. 85, no. 3, 2009, pp. 561–73; О уставном положају Бундесвера видети: Младен Тишма, „Уставноправно регулисање система одбране у Савезној Републици Немачкој”, Војно дело, vol. 62, br. 4, 2010, str. 119-131; Timo Noetzel, „The German Politics of War: Kunduz and the War in Afghanistan.” *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), vol. 87, no. 2, Wiley, 2011, pp. 397–417; James D. Bindenagel, „Afghanistan: The German Factor”, *Prism*, vol. 1, no. 4, 2010, pp. 95–112; „Deutschlands Zukunft gestalten”, *Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD 2013*, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=2f9f5a98-5d12-0987-7f12-aca250c6ea92&groupId=252038, 19/3/2022

¹¹ Simon Bulmer, William E. Paterson, „Germany and the European Union: From ‘tamed Power’ to Normalized Power?”, *International Affairs*, vol. 86, no. 5, 2010, pp. 1051–1073.

¹² „Erneuerung – Gerechtigkeit – Nachhaltigkeit. Für ein wirtschaftlich starkes, soziales und ökologisches Deutschland. Für eine lebendige Demokratie”, *Koalitionsvereinbarung zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands und Bündnis 90/Die Grünen 2002*, http://library.fes.de/pdf-files/bibliothek/download/2002_koalitionsvertrag.pdf, 28/2/2022; „Aufbruch und Erneuerung - Deutschlands Weg ins 21. Jahrhundert”, *Koalitionsvereinbarung zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands und Bündnis 90/Die Grünen 1998*, <http://library.fes.de/pdf-files/bibliothek/download/koalitionsvertrag1998.pdf, 28/2/2022>; Muhamad Takiyuddin Ismail, Abdul Muein Abadi, „Stiftungen and Political Education in Malaysia: The Role of Germany’s Democracy Assistance”, *Asian Survey*, vol. 57, no. 3, 2017, pp. 548–570.

¹³ Tuomas Forsberg, „From ‘Ostpolitik’ to ‘Frostpolitik’? Merkel, Putin and German Foreign Policy towards Russia.”, *International Affairs*, vol. 92, no. 1, 2016, pp. 21–42. Упореди: Bojan

Изван европских оквира, политика Берлина неретко прати ставове званичног Вашингтона, посебно у погледу Сирије, Авганистана, Палестине и Израела.¹⁴ Немачке трупе у Сирији биле су подршка антиасадовској и антиисламистичкој опозицији, али је таква политика доживела неуспех повлачењем из те земље, почетком 2022. године.¹⁵ Од посебне важности за Немачку и Европску унију јесте контрола мигрантске кризе, која је од изузетног значаја не само из демографских већ и из безбедносних разлога.¹⁶ Сличну забринутост Берлин и Брисел деле и у погледу Африке, покушавајући да великим инвестиционим програмима амортизују утицај Сједињених Држава и Кине, као и да повећају ниво безбедности у тим изузетно угроженим и густо насељеним подручјима.¹⁷

Политика према НР Кини остаје противречна и у сенци растућих сукоба Вашингтона и Пекинга. Следећи држање Сједињених Држава, Немачка је последњих година нападала Кину због кршења људских права, а подржавала је и покрет за већу аутономију Хонгконга и бранила права ујгурске мањине у Сикјангу.¹⁸ У економским односима, супротно политичким, показује се већи степен кооперације. Додатно су односи између Пекинга и Берлина оснажени тежњом за ефикасном контролом северне руте којом би се повезале Европа и Кина. Међутим, званични Лондон не крије незадовољство због односа Немачке према Данској, Норвешкој, Холандији, Гренланду и Исланду, што отвара нове могућности за политичке затегнутости.¹⁹

Marić, „Nemačko-ruski odnosi u periodu od 2000. do 2017. godine”, *Megatrend revija*, vol. 17, no. 1, - 2020, pp. 63-88. „Mehr Fortschritt wagen. Bündnis für Freiheit, Gerechtigkeit und Nachhaltigkeit”, Koalitionsvertrag 2021— 2025 zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands (SPD), Bündnis 90 / Die Grünen und den Freien Demokraten (FDP) 2021, https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Koalitionsvertrag/Koalitionsvertrag_2021-2025.pdf, 28/2/2022.

¹⁴ „Wachstum, Bildung, Zusammenhalt”, *Der Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und FDP 2009*, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=83dbb842-b2f7-bf99-6180-e65b2de7b4d4&groupId=252038, 28/2/2022.

¹⁵ Deutsche Welle. „Germany extends Bundeswehr mission in Iraq”, *Deutsche Welle*, 12.1.2022, <https://www.dw.com/en/germany-extends-bundeswehr-mission-in-iraq/a-60400784>, 20/3/2022.

¹⁶ Çiğdem Nas, „The EU’s Approach to the Syrian Crisis: Turkey as a Partner?”, *Uluslararası İlişkiler*, Vol. 16, No. 62, 2019, pp. 45-64.

¹⁷ „Ein neuer Aufbruch für Europa. Eine neue Dynamik für Deutschland. Ein neuer Zusammenhalt für unser Land”, *Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD 19. Legislaturperiode 2018*, https://archiv.cdu.de/system/tdf/media/dokumente/koalitionsvertrag_2018.pdf?file=1, 28/2/2022

¹⁸ „Gemeinsam für Deutschland – mit Mut und Menschlichkeit”, *Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD 2005*, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=16f196dd-0298-d416-0acb-954d2a6a9d8d&groupId=252038, 28/2/2022; „Mehr Fortschritt wagen. Bündnis für Freiheit, Gerechtigkeit und Nachhaltigkeit”, *Koalitionsvertrag 2021–2025 zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands (SPD), Bündnis 90 / Die Grünen und den Freien Demokraten (FDP) 2021*, https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Koalitionsvertrag/Koalitionsvertrag_2021-2025.pdf, 28/2/2022.

¹⁹ Margaret Blunden, „Geopolitics and the Northern Sea Route”, *International Affairs*, vol. 88, no. 1, 2012, 115-129.

Стратешке опције Србије

У сложеним политичким околностима поставља се питање на који начин Србија може сачувати своју унутрашњу и спољну сигурност и унапредити положај, водећи рачуна о политичким, нормативним, етичким, социјалним и многим другим чиниоцима. Очување територијалног интегритета, војна неутралност и окренутост ка европским интеграцијама представљају континуитете спољне политике, а специфичан положај Србије и српског народа подразумевају да држава мора водити пажљиву и одмерену регионалну политику.²⁰

У стратешким документима Републике Србије од значајнијих међународних чинилаца помињу се Сједињене Државе, Русија, Кина и НАТО. О Немачкој нема ни помена. Међутим, улога Берлина у југословенској кризи, политички утицај на постјугословенском простору, војно присуство Бундесвера на Косову и Метохији, учешће немачке морнарице на Медитерану и Егеју, деловање Луфтвафеа у Румунији и Ираку и економска сарадња, представљају јасне сигнале да се ради о значајном ангажману ове земље у ширем окружењу.²¹

Поред отворених неслагања, као што је случај са статусом Косова и Метохије и Републике Српске, постоје и шансе за заједничку сарадњу, које би требало максимално користити и продубљивати. Обе земље препознале су борбу против илегалне миграције, криминала, тероризма и сајбер претњи, као кључне изазове у безбедности, па заједничко партнерство може имати веома позитиван ефекат на билатералне односе.²²

²⁰ Радослав Гађиновић, „Стратегија националне безбедности стратешки документ државе”, Национални интерес вол. VI, бр. 3, 2009, стр. 195-210; Александар Саша Гајић, „Могућност геополитичке преоријентације Србије у савременим међународним приликама”, Национални интерес, vol. 19, бр. 1, 2014, стр. 191-212; Dragan Đukanović, Ivona Ladevac, „Prioriteti spoljnopolitičke strategije Republike Srbije”, *Međunarodni problemi* god. 61, br. 3, 2009, str. 343-364; Ana, Paraušić, Filip Stojanović, „Geopolitički elementi u strateškim dokumentima u oblasti bezbednosti i odbrane Republike Srbije”, *Vojno delo* 69, no. 7, 2017, str. 87-99; Иван Ранчић, Олга Зорић, Хатица Бериша, „Неутралност и Србија”, *Војно дело*, vol. 71, br. 2, 2019, str. 9-25; „Стратегија националне безбедности Републике Србије, октобар 2009”, Народна скупштина Републике Србије, 26.10.2009, https://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadržaj/dokumenta/strategije/Strategija%20nacionalne%20bezbednosti%20Republike%20Srbije.pdf 25/3/2022.; „Стратегија националне безбедности Републике Србије, 2019”, Народна скупштина Републике Србије, 27.12.2019, <https://www.pravno-informacionisistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/strategija/2019/94/2,23/3/2022>.

²¹ Милован Вуковић, „Последице уједињења Немачке по будућност Европе”, *Војно дело*, vol. 45, br. 3-4, 1993, str. 198-209;

²² Dragan Jovašević, „Computer crimes in Serbia”, *Војно дело*, vol. 71, br. 5, 2019, str. 85-92; Ирис Бјелица-Влајић, „Војска Србије као чинилац међународне сарадње и евроинтеграција”, *Војно дело*, vol. 73, br. 3, 2021, str. 48-59; Вељко Благојевић, Игор Пејић, „Кључне реперкусије миграционе кризе у југоисточној Европи.”, *Војно дело*, vol. 70, br. 2, 2018, 51-70; Спасоје М. Вулевић, „Мигрантска криза као изазов социјеталној безбедности у Европској унији”, *Војно дело*, vol. 70, br. 3, 2018, str. 55-74. Дејан В. Вулетић, Милош Р. Миленковић, Анђелија Р. Ђукић, „Сајбер простор као подручје сукобљавања – случај САД – Иран и Северна Кореја”, *Војно дело*, vol. 73, br. 1, 2021, str. 1-14. Мијомир Перовић, „Сајбер криминал, као глобална пријетња у свијету”, *Војно дело*, vol. 70, br. 3, 2018, str. 157-163.

Дефицит у спољнотрговинској размени представља континуитет српске привреде. Како због близине великим привредама, попут немачке и италијанске, тако и због недостатка сировина и технологија, Србија има великих оптерећења у размени са светом. Немачка, и Аустрија, више векова јесу земље које на економском пољу остварују знатан утицај. Једина алтернатива увозу готових производа долази из НР Кине, која претходних неколико деценија континуирано повећава обим трговине са Европом. У погледу извоза сировина, рат у Украјини и санкције Русији делују изузетно неповољно, посебно за српски аграр. У том погледу, земље региона представљају важно одредиште целокупног српског извоза. Како због позитивног биланса са земљама западног Балкана, тако и због чињенице да Срби живе у свим државама окружења у знатном броју, Србији се отварају велике могућности од регионалних интеграција. Кроз Берлински процес Немачка покушава не само да понуди перспективу, већ и да се наметне као водећи партнер. Изјава министарке спољних послова Анелене Бербок показује да ни Шолцова влада неће одустати од Берлинског процеса. Међутим, Сједињене Државе пројектом „Отворени Балкан” покушавају да понуде алтернативу Берлинском процесу, предлажући стварање нове групације земаља по узору на Вишеградску групу.²³

Услед украјинске кризе, питање западнобалканских интеграција остаће у другом плану. Нема сумње да ће даљи развој рата у Украјини допринети и модификовању различитих стратегија Србије. У случају деескалације могуће је очекивати да ће доћи до: 1) нове поделе интересних сфера, 2) одржавања тренутног статуса и 3) премештања сукоба на друга подручја. Супротно томе, одржавање стања *status quo* довешће до пацификације региона, али је несумњиво да ће у наредним месецима притисак Запада и Русије на све неопредељене земље бити већи. Недавни позив министарке Бербок Србији да уведе санкције Русији говоре томе у прилог.²⁴ Београд би требало да води конструктивну регионалну политику и да подржава западнобалканске интеграције, као и да доследно инсистира на примени међународног права. Јачање војних капацитета може бити врло важно средство у одвраћању на регионалном нивоу, али ограниченог домета с обзиром на присуство НАТО снага. Притисци ће се несумњиво повећати и на пољу енергетике. Евентуално увођење санкција Русији довело би до знатног повећања цена сировина које би не само додатно оптеретиле иначе негативан спољнотрговински биланс, већ би утицале и на живот грађана у многим аспектима. Додуше, велике полемике у Немачкој око ембарга на увоз руских енергената могу послужити Србији у будућој амортизацији притиска.

²³ Ministarstvo spoljnih poslova. „Starović: Open Balkans is a leading initiative in terms of regional cooperation”, Izjava zamenika ministra spoljnih poslova Republike Srbije, 29.9.2021, <https://www.mfa.gov.rs/en/press-service/news/starovic-open-balkans-leading-initiative-terms-regional-cooperation>, 20/4/2022.

²⁴ Spiegel. „Forderung an EU-Beitrittskandidaten Baerbock drängt Serbien, Russlandsanktionen mitzutragen”, Spiegel, 11.4. 2022, <https://www.spiegel.de/ausland/serbien-annalena-baerbock-draengt-serbien-russlandsanktionen-mitzutragen-a-dd524ab5-a850-4094-b9c1-c5d7f3eebf48>, 20/4/2022.

Уколико се има у виду чињеница да је недавна анализа неколико немачких организација показала да би забрана увоза гаса и нафте из Русије довела, како до смањења БДП-а Немачке између 0,5 и 3%, тако и до отпуштања 418 000 људи и пораста инфлације, онда је јасно због чега се много мања Србија суздржава од мера према Русији.²⁵ Даља ескалација сукоба и интервенција НАТО-а у Украјини довела би не само до разарања огромних размера, већ би присилила Србију да се, брзим учлањењем у Северноатлантску алијансу, одрекне политике неутрализма.

Закључак

Међународни положај Савезне Републике Немачке детерминисан је прошлошћу и садашњошћу. Украјинска криза доноси још увек несагледиве последице по Берлин и тек ће наредни месеци показати колико је Европа у неизвесној ситуацији. Глобална реструктурација моћи не доноси нови светски поредак под контролу једне земље, већ се одвија процес формирања неколико блокова. Европа, односно Европска унија, још увек су чврсто везане за савез у чијем се центру налазе Сједињене Државе, што је одраз континуитета од 1945. године. Спровођење западне политике санкција према Русији консензуално је подржала већина странака у Немачкој. Међутим, дилеме око увођења енергетског ембарга и слања тешког наоружања Украјини указују на то да Берлин показује веома ограничене резерве према политици НАТО-а, пре свега због сопствених економских и политичких интереса.

Имајући у виду наведене међународне факторе, Србија пред собом има неколико могућности. Даља конфронтација са земљама западне алијансе довела би у несигуран положај не само српску економију, већ и Србе у околним земљама. Превазилажење проблема у отвореним питањима, посебно у погледу Косова и Метохије и Републике Српске, могуће је само у трагању за заједничким регионалним решењима у европским оквирима. Србија би требало интензивно да ради на контроли миграција, јачању правних установа, али и да конструктивном политиком допринесе да се простор Западног Балкана, иначе веома нестабилан, учини сигурнијим и просперитетнијим. Без икакве сумње, истовремено јачање војних и привредних капацитета и подизање нивоа сарадње међу суседима допринеће само порасту снаге званичног Београда. У таквој политици, „ готово сигурно, Србија ће добити подршку Немачке и Европске уније.

---

²⁵ Jan Mallien, Julian Olk, „Rezession und hohe Inflation: Bundesbank erwartet drastische Folgen bei einem Energieembargo“, Handelsblatt, 22.4.2022. <https://www.handelsblatt.com/politik/konjunktur/nachrichten/ukraine-krieg-rezession-und-hohe-inflation-bundesbank-erwartet-drastische-folgen-bei-einem-energieembargo/28270982.html>, 24/4/2022.

Литература

[1] Acharya Amitav, „The Emerging Regional Architecture of World Politics”, *World Politics*, vol. 59, no. 4, 2007, pp. 629–652.

[2] Bindenagel James D., „Afghanistan: The German Factor”, *Prism*, vol. 1, no. 4, 2010, pp. 95–112.

[3] Бјелица-Влајић, Ирис, „Војска Србије као чинилац међународне сарадње и евроинтеграција.” *Војно дело*, vol. 73, br. 3, 2021, стр. 48-59.

[4] Благојевић, Вељко, Пејић, Игор. „Кључне реперкусије миграционе кризе у југоисточној Европи.” *Војно дело*, vol. 70, br. 2, 2018, 51-70.

[5] Blunden Margaret, „Geopolitics and the Northern Sea Route”, *International Affairs*, vol. 88, no. 1, 2012, 115-129.

[6] Bulmer Simon, Paterson William E., „Germany and the European Union: From ‘tamed Power’ to Normalized Power?” *International Affairs*, vol. 86, no. 5, 2010, pp. 1051–1073.

[7] Cagatay Ozdemir, „The Franco-German Rivalry in the Post-Brexit European Union”, *Uluslararası İlişkiler*, 2021, pp. 1-21.

[8] Chapnik Adam, „The Middle Power”, *Canadian Foreign Policy*, Vol. 7, No. 2, 1999, pp. 73-82.

[9] Гајић Александар Саша, „Могућност геополитичке преоријентације Србије у савременим међународним приликама”, *Национални интерес*, vol. 19, br. 1, 2014, стр. 191-212.

[10] Гађиновић Радослав, „Стратегија националне безбедности стратешки документ државе ”, *Национални интерес* вол. VI, br. 3, 2009, стр. 195-210.

[11] Đukanović Dragan, Lađevac Ivona, „Prioriteti spoljnopolitičke strategije Republike Srbije”, *Međunarodni problemi god.* 61, br. 3, 2009, str. 343-364.

[12] Ђуровић Слободан, Ђуровић Милан, Ђуровић Јелена, „Стратегија Европске уније у решавању дужничке кризе у земљама еврозоне”, *Војно дело*, vol. 64, br. 3, 2012, стр. 60-74.

[13] Forsberg Tuomas, „From ‘Ostpolitik’ to ‘Frostpolitik’? Merkel, Putin and German Foreign Policy towards Russia.” *International Affairs*, vol. 92, no. 1, 2016, pp. 21–42.

[14] Germann Julian, „German ‘Grand Strategy’ and the Rise of Neoliberalism”, *International Studies Quarterly*, vol. 58, no. 4, 2014, pp. 706–716.

[15] Gerzhoy Gene, „Alliance Coercion and Nuclear Restraint: How the United States Thwarted West Germany’s Nuclear Ambitions”, *International Security*, vol. 39, no. 4, 2015, pp. 91–129.

[16] Hurrell Andrew, „Hegemony, Liberalism and Global Order: What Space for Would-Be Great Powers?” *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* vol. 82, no. 1 (2006), pp. 1–19 .

[17] Ismail Muhamad Takiyuddin, Abadi Abdul Muein. „Stiftungen and Political Education in Malaysia: The Role of Germany’s Democracy Assistance”, *Asian Survey*, vol. 57, no. 3, 2017, pp. 548–570.

[18] Јеротијевић, Душан, Спалевић, Жаклина, Јеротијевић, Зоран, „Нато на почетку XXI века.” Војно дело, vol. 70, br. 3, 2018, стр. 75-88.

[19] Jovašević, Dragan, „Computer crimes in Serbia.” Војно дело, vol. 71, br. 5, 2019, стр. 85-92.

[20] Kocamaz Sinem Ünaldirar, „The Rise of New Powers in World Politics: Russia, China and the Shanghai Cooperation Organization”, Uluslararası İlişkiler, Vol. 16, No. 61, 2019, pp. 127-141.

[21] Lawless Scott, „American Grand Strategy for an Emerging World Order”, Strategic Studies Quarterly, vol. 14, no. 2, 2020, pp. 127–47.

[22] Marić Bojan, „Nemačko-ruski odnosi u periodu od 2000. do 2017. godine.” Megatrend revija, vol. 17, br. 1, 2020, pp. 63-88.

[23] Miskimmon Alister, „Falling into Line? Kosovo and the Course of German Foreign Policy.” International Affairs, vol. 85, no. 3, 2009, pp. 561–73.

[24] Nas Çiğdem, „The EU’s Approach to the Syrian Crisis: Turkey as a Partner?”, Uluslararası İlişkiler, Vol. 16, No. 62, 2019, pp. 45-64.

[25] Noetzel Timo, „The German Politics of War: Kunduz and the War in Afghanistan.” International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-), vol. 87, no. 2, Wiley, 2011, pp. 397–417

[26] Noetzel Timo, Schreer Benjamin, „All the Way? The Evolution of German Military Power.” International Affairs, vol. 84, no. 2, 2008, pp. 211–21

[27] Noetzel Timo, Schreer Benjamin, „Does a Multi-Tier NATO Matter? The Atlantic Alliance and the Process of Strategic Change.” International Affairs, vol. 85, no. 2, 2009, pp. 211–226.

[28] Oliver Tim, Williams Michael John, „Special Relationships in Flux: Brexit and the Future of the US–EU and US–UK Relationships.” International Affairs, vol. 92, no. 3, 2016, pp. 547–567.

[29] Paraušić Ana, Stojanović Filip, „Geopolitički elementi u strateškim dokumentima u oblasti bezbednosti i odbrane Republike Srbije”, Војно дело 69, no. 7, 2017, str. 87-99.

[30] Перовић, Мијомир, „Сајбер криминал као глобална пријетња у свијету.” Војно дело, vol. 70, br. 3, 2018, стр. 157-63.

[31] Petite Fabio, „Dialogue of Civilizations in a Multipolar World: Toward a Multicivilizational-Multiplex World Order.” International Studies Review, vol. 18, no. 1, 2016, pp. 78–91.

[32] Ранчић, Иван, Зорић, Олга, Бериша, Хатица, „Неутралност и Србија.” Војно дело, vol. 71, br. 2, 2019, стр. 9-25.

[33] Rosecrance Richard, „The Partial Diffusion of Power”, International Studies Review, vol. 16, no. 2, 2014, pp. 199–205.

[34] Степић Миломир, „Геополитичка перспектива реконфигурације постјугословенског простора”, Национални интерес, Година XVII, vol. 40, br. 1, 2021, стр. 183-229.

[35] Тишма Младен, „Уставноправно регулисање система одбране у Савезној Републици Немачкој”, Војно дело, vol. 62, br. 4, 2010, стр. 119-131.

[36] Вуковић, Милован, „Последице уједињења Немачке по будућност Европе”, Војно дело, vol. 45, br. 3-4, 1993, стр. 198-209.

[37] Вулевић, Спасоје М., „Мигрантска криза као изазов социјеталној безбедности у Европској унији." Војно дело 70, br. 3, 2018, стр. 55-74.

[38] Вулевић, Дејан В., Миленковић Милош Р., Ђукић Анђелија Р., „Сајбер простор као подручје сукобљавања - случај САД - Иран и Северна Кореја." Војно дело, vol. 73, br. 1, 2021, стр. 1-14.

[39] Waltz Kenneth N., „Structural Realism after the Cold War", International Security, Vol. 25, No. 1, 2000, pp. 5–41.

[40] Yeisley Mark O., „Bipolarity, Proxy Wars, and the Rise of China", Strategic Studies Quarterly, vol. 5, no. 4, 2011, pp. 75–91.

Електронски извори

[41] „Aufbruch und Erneuerung - Deutschlands Weg ins 21. Jahrhundert", Koalitionsvereinbarung zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands und Bündnis 90/Die Grünen 1998, <http://library.fes.de/pdf-files/bibliothek/downl/koalitionsvertrag1998.pdf>, 28/2/2022,

[42] Bundeswehr. „Aktuelle Einsätze der Bundeswehr", <https://www.bundeswehr.de/de/einsaetze-bundeswehr>. 13/4/2022.

[43] Deutsche Welle. „Germany extends Bundeswehr mission in Iraq", Deutsche Welle, 12.1.2022, <https://www.dw.com/en/germany-extends-bundeswehr-mission-in-iraq/a-60400784>, 20/3/2022.

[44] „Deutschlands Zukunft gestalten", Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD 2013, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=2f9f5a98-5d12-0987-7f12-aca250c6ea92&groupId=252038, 19/3/2022

[45] „Ein neuer Aufbruch für Europa. Eine neue Dynamik für Deutschland. Ein neuer Zusammenhalt für unser Land", Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD 19. Legislaturperiode 2018, https://archiv.cdu.de/system/tdf/media/dokumente/koalitionsvertrag_2018.pdf?file=1, 28/2/2022

[46] „Erneuerung – Gerechtigkeit – Nachhaltigkeit. Für ein wirtschaftlich starkes, soziales und ökologisches Deutschland. Für eine lebendige Demokratie", Koalitionsvereinbarung zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands und Bündnis 90/Die Grünen 2002, http://library.fes.de/pdf-files/bibliothek/downl/2002_koalitionsvertrag.pdf, 28/2/2022.

[47] „Gemeinsam für Deutschland – mit Mut und Menschlichkeit.", Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD 2005, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=16f196dd-0298-d416-0acb-954d2a6a9d8d&groupId=252038, 28/2/2022.

[48] „Koalitionsvereinbarung für die 12. Wahlperiode des Deutschen Bundestages", Koalitionsvereinbarung für die 12. Wahlperiode des Deutschen Bundestages zwischen CDU und FDP 1991, <https://www.kas.de/documents/291599/291648/Koalitionsvertrag-UiD-1991-2.pdf/b29a7151-03c2-e6fd-122d-6b95287c4269?t=1563195813522>, 28/2/2022.

[49] „Koalitionsvereinbarung für die 13. Wahlperiode des Deutschen Bundestages", Koalitionsvereinbarung für die 13. Wahlperiode des Deutschen Bundestages zwischen CDU und FDP 1994, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=6ca3896a-da76-f841-a1c8-bfd9ae53f648&groupId=252038, 28/2/2022.

[50] Mallien Jan, Olk Julian. „Rezession und hohe Inflation: Bundesbank erwartet drastische Folgen bei einem Energieembargo“, Handelsblatt, 22.4.2022. <https://www.handelsblatt.com/politik/konjunktur/nachrichten/ukraine-krieg-rezession-und-hohe-inflation-bundesbank-erwartet-drastische-folgen-bei-einem-energieembargo/28270982.html>, 24/4/2022.

[51] „Mehr Fortschritt wagen. Bündnis für Freiheit, Gerechtigkeit und Nachhaltigkeit“, Koalitionsvertrag 2021— 2025 zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands (SPD), Bündnis 90 / Die Grünen und den Freien Demokraten (FDP) 2021, https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Koalitionsvertrag/Koalitionsvertrag_2021-2025.pdf, 28/2/2022.

[52] Ministarstvo spoljnih poslova Republike Srbije. „Starović: Open Balkans is a leading initiative in terms of regional cooperation“, Izjava zamenika ministra spoljnih poslova Republike Srbije 29.9.2021, <https://www.mfa.gov.rs/en/press-service/news/starovic-open-balkans-leading-initiative-terms-regional-cooperation>, 20/4/2022.

[53] „Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022“, Rede von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/regierungserklaerung-von-bundeskanzler-olaf-scholz-am-27-februar-2022-2008356>, 15/4/ 2022.

[54] Spiegel. „Forderung an EU-Beitrittskandidaten Baerbock drängt Serbien, Russlandsanktionen mitzutragen“, Spiegel, 11.4. 2022, <https://www.spiegel.de/ausland/serbien-annalena-baerbock-draengt-serbien-russlandsanktionen-mitzutragen-a-dd524ab5-a850-4094-b9c1-c5d7f3eebf48>, 20/4/2022.

[55] „Стратегија националне безбедности Републике Србије, октобар 2009“, Народна скупштина Републике Србије, 26.10.2009, https://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadrzaj/dokumenta/strategije/Strategija%20nacionalne%20bezbednosti%20Republike%20Srbije.pdf 25/3/2022.

[56] „Стратегија националне безбедности Републике Србије, 2019“, Народна скупштина Републике Србије, 27.12.2019, <https://www.pravno-informacionisistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/strategija/2019/94/2> 23/3/2022.

[57] „Wachstum, Bildung, Zusammenhalt“, Der Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und FDP 2009, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=83dbb842-b2f7-bf99-6180-e65b2de7b4d4&groupId=252038, 28/2/2022.

Резиме

У чланку се анализира положај Савезне Републике Немачке у међународним односима данас и на основу те политике се дају могуће смернице Републике Србије у њеном стратешком деловању у наредном периоду. Први циљ истраживања био је да се испита однос званичног Берлина према Европској унији, Сједињеним Државама, Русији, Кини и остатку света. Тежња Берлина за даље јачање институција, монетарне, спољне и одбрамбене политике Европске уније је присутна деценијама. Међутим, од 2008. године та политика пролази кроз

сталне изазове. Грчка дужничка криза, Брегзит, мигрантска криза, рецесија, нови талас дугова европских земаља због пандемије ковид-19 и рат у Украјини довели су власти у Берлину у тешку позицију. Неуспех Немачке и Француске да успоставе јединствену безбедносну политику ЕУ, немогућност мировних иницијатива по питању Украјине и доследно праћење политике Вашингтона ограничили су способност ЕУ да пројектује моћ у другим деловима света. Поред Русије, очигледно је и да се у последње време примећује све већи антагонизам према НР Кини, који прети да утиче на веома добре економске везе.

Други циљ рада је да се Србији понуде стратешке опције засноване на глобалним трендовима, а у контексту немачке политике према Западном Балкану. Усмереност Србије на европске интеграције и прокламована политика неутралности са снажном посвећеношћу европском миру могу бити подстицај за заједничке послове две земље. Посебно је проблематичан однос Берлина према самопроглашеној независности привремених институција у Приштини. Супротстављене позиције Немачке и Србије, међутим, могу се приписати разним регионалним иницијативама попут Берлинског процеса и посебно Отвореног Балкана. Покушаји даље ескалације сукоба или конфронтације Србије према окружењу би негативно утицали на положај српског народа у земљама у окружењу, а ослабили би и економску размену, која је традиционално оријентисана на европске земље. Међутим, званични Београд би требало да ради и на јачању унутрашњих капацитета, пре свега одбрамбених, економских, административних и демографских, како би имао висок степен приправности у случају евентуалних изазова.

Кључне речи: *Немачка, мултиполарност, Србија, стратегија, сарадња*

© 2022 Аутори. Објавило *Војно дело* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

GERMANY IN MULTIPOLAR WORLD AND SERBIA'S STRATEGIC OPTIONS

Petar S. Ćurčić*

Достављен: 29. 04. 2022.

Језик рада: Енглески

Кориговано: 14. 06. и 19. 09. 2022.

Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 21. 10. 2022.

DOI број: 10.5937/vojdelo2204001C

Starting from the assumption that the process of global restructuring of power is underway, Serbia is facing a period of intense reflection on its place and strategic possibilities. One of the most important actors in the organization of new international order is the Federal Republic of Germany. The first part of the paper presents the position of official Berlin in complex circumstances, concluding with the latest war operations in Ukraine. The policy of firm relations with the European and North Atlantic group has brought many benefits, and also inconvenience. Germany, as a regional and middle power, has been trying to find its place among the most powerful countries in the world for three decades, and the recent events in Eastern Europe open up opportunities for its new international profiling, especially in the field of security. Therefore, the first objective of the paper is to shed light on several decades-long contradictions in the foreign policy of official Berlin, while in the second part, both the position and potential opportunities of Serbia in positioning itself on the international stage have been analysed, in comparison with the strategic interests of Germany in Europe and the world. The existing problems in the relations between Serbia and Germany represent challenges in further cooperation. At the same time, various forms of partnership with Germany, as well as its importance in the EU, have the potential to strengthen bilateral and multilateral relations, which Serbia should not give up easily.

Key words: Germany, multipolarity, Serbia, strategy, cooperation

---

* Institute of European Studies, Belgrade, Republic of Serbia, petar.pero.curcic@gmail.com, petar.curcic@ies.rs

Introduction

The German Chancellor Olaf Scholz, addressing members of the Bundestag at the special session held a few days after the beginning of the conflict in Ukraine, stated: "February 24, 2022 marks a turning point in the history of our continent".¹ The current crisis, which goes beyond Eastern Europe, has reopened the old debate about the position of the great powers in international relations. On the one hand, the public is questioning whether the Russian Federation is capable of withstanding the pressure of the United States and its allies. On the other hand, there is an increasing number of thinkers who believe that the People's Republic of China will become the most important world power in the coming decades, primarily due to its rapid economic and technological rise.² Since the collapse of communism in 1989/1990 and the period of bipolarity the world entered the unipolar dominance of the United States. The spread of democratic ideas and international institutions, as well as military and economic alliances under the US mentorship, have contributed to Washington becoming the main factor in international relations. Many military interventions in the immediate surroundings and distant countries, from 1991 to 2011, were the confirmation of the power of this country. The rise of China, Russia, Brazil and India, the internal crisis in the US and the inability of the European Union to find the optimal *modus operandi* after Brexit have awakened old fears about the collapse of the West.³ However, the possibilities of BRICS seem limited, primarily due to the fact that the interests of the countries within this bloc are either unrelated or opposed.⁴ Theories about the world regionalization assume that the planet could be divided into several large areas that would be governed by some countries.⁵ Nevertheless, the conflicts of the world strongest countries over dominance in Africa, the Middle East and the Pacific region show that it is difficult to predict which country will benefit the most. Therefore, despite the current dilemmas, there is no doubt that a process of global power restructuring with a very uncertain

---

¹ „Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022“, Rede von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/regierungserklaerung-von-bundeskanzler-olaf-scholz-am-27-februar-2022-2008356>, 15/4/2022.

² Mark O Yeisley, „Bipolarity, Proxy Wars, and the Rise of China“, *Strategic Studies Quarterly*, vol. 5, no. 4, 2011, pp. 75–91; Richard, Rosecrance, „The Partial Diffusion of Power“, *International Studies Review*, vol. 16, no. 2, 2014, pp. 199–205.

³ Scott Lawless, „American Grand Strategy for an Emerging World Order“, *Strategic Studies Quarterly*, vol. 14, no. 2, 2020, pp. 127–147.

⁴ Andrew Hurrell, „Hegemony, Liberalism and Global Order: What Space for Would-Be Great Powers?“ *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-) vol. 82, no. 1 (2006), pp. 1–19; Sinem Ünaldirar Kocamaz, „The Rise of New Powers in World Politics: Russia, China and the Shanghai Cooperation Organization“, *Uluslararası İlişkiler*, Vol. 16, No. 61, 2019, pp. 127–141.

⁵ Fabio Petito, „Dialogue of Civilizations in a Multipolar World: Toward a Multicivilizational-Multiplex World Order.“ *International Studies Review*, vol. 18, no. 1, 2016, pp. 78–91; Amitav Acharya, „The Emerging Regional Architecture of World Politics“, *World Politics*, vol. 59, no. 4, 2007, pp. 629–652.

outcome is underway. The goal of this paper is to define the international position of Berlin based on the relevant literature and key political documents of the Federal Republic of Germany and, based on such an analysis, to offer possible strategic options for Serbia.

Germany in multipolarized world

Table 1 – *The position of the FR of Germany according to key foreign policy factors*

Key topics	The position of Berlin
European Union	<ul style="list-style-type: none"> – advocacy for the strong union and a unified security and foreign policy – cooperation with France – a necessary condition – stable finances are required from the members of the eurozone – support to expansion
US	<ul style="list-style-type: none"> – cooperation through NATO – US military presence in Germany since 1945 – common political values – a unique position regarding the war in Ukraine
Russia	<ul style="list-style-type: none"> – economic cooperation – from the 1990s political partnership to confrontation today – value disagreements
China	<ul style="list-style-type: none"> – system/value rivalry – economic partnership and competition – disputed policy towards Taiwan and Hong Kong
The rest of the world	<ul style="list-style-type: none"> – “Marshall Plan for Africa” – India, Israel, Japan, South Korea as partners

On the basis of many indicators, the FR of Germany cannot be considered a superpower such as the United States, the Russian Federation and the People's Republic of China today, since it does not have the right of veto in the UN Security Council, it does not have either necessary nuclear weapons or the appropriate resources to raise the level of its self-sufficiency, as the oil and gas supply crisis has clearly demonstrated. However, strong export-oriented economy and a central demographic and political position in the structures of the European Union have shown that Berlin is an important factor in international politics.⁶ The orientation

⁶ Kenneth N. Waltz, „Structural Realism after the Cold War”, *International Security*, Vol. 25, No. 1, 2000, pp. 5–41; Milomir Stepić, „Geopolitička perspektiva rekonfiguracije postjugoslovenskog prostora”, *Nacionalni interes*, year XVII, vol. 40, number 1, 2021, pp. 183–229; Adam Chapnik, „The Middle Power”, *Canadian Foreign Policy*, Vol. 7, No. 2, 1999, pp. 73–82; Gene Gerzhoy, „Alliance Coercion and Nuclear Restraint: How the United States Thwarted West Germany's Nuclear Ambitions”, *International Security*, vol. 39, no. 4, 2015, pp. 91–129; Julian Germann, „German 'Grand Strategy' and the Rise of Neoliberalism”, *International Studies Quarterly*, vol. 58, no. 4, 2014, pp. 706–716. Simon Bulmer, William E. Paterson, „Germany and the European Union: From 'tamed Power' to Normalized Power?” *International Affairs*, vol. 86, no. 5, 2010, pp. 1051–1073.

towards the European integration processes has brought many benefits to Germany, which began to look for its chance to return to the world stage in a unified policy. As the German Chancellor Olaf Scholz noted in his speech on February 27: "Europe is the German framework" and since 1991, no government has given up on stronger integration, especially in monetary, security and foreign policy. For decades, it has been the policy of official Berlin to establish the EU in which it will be possible to make external decisions by overvoting, and not by consensus of all member states, which would suit the centres of power the most. Although Germans have advocated a policy of strong integration and fiscal discipline, especially since the Greek debt crisis, the wave of borrowing caused by the SARS-CoV19 virus has forced Berlin to relent.⁷ Not only exceeding the debt limit of 60% of GDP was a constitutional precedent, but also in foreign policy Germany had to firstly give in to over-indebted France, which it has an ambivalent relationship with due to leadership issue, especially after Britain's exit from the European Union. Berlin and Paris, despite their declarative closeness, have many opposing views, which is particularly visible in the EU enlargement policy.⁸ It seems, nevertheless, that Germany and France have been unsuccessfully trying for decades to establish an axis to rival Washington and NATO in a matter. All German governments persist in striving to strengthen the European security forces. At the end of the 1990s there were attempts to affirm the Western European Defence Union, at the beginning of the new millennium EUROPOL was the result of joint efforts, and recently the idea of PESCO and a greater role of the OSCE failed due to the impossibility of peacefully solving the Ukrainian problem. Along with these tendencies, the Bundeswehr is occasionally active in foreign military missions, which has led to harsh criticism in the German public.⁹ Doubts are increasing that the Scholz government's great allocations to the

⁷ Jerotijević, Dušan, Spalević, Žaklina, Jerotijević, Zoran, „Nato na početku XXI veka" Vojno delo 70, no. 3 (2018): 75-88; „Koalitionsvereinbarung für die 12. Wahlperiode des Deutschen Bundestages", Koalitionsvereinbarung für die 12. Wahlperiode des Deutschen Bundestages zwischen CDU und FDP 1991, <https://www.kas.de/documents/291599/291648/Koalitionsvertrag-UiD-1991-2.pdf/b29a7151-03c2-e6fd-122d-6b95287c4269?t=1563195813522>, 28/2/2022. „Erneuerung – Gerechtigkeit – Nachhaltigkeit. Für ein wirtschaftlich starkes, soziales und ökologisches Deutschland. Für eine lebendige Demokratie", Koalitionsvereinbarung zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands und Bündnis 90/Die Grünen 2002, http://library.fes.de/pdf-files/bibliothek/downl/2002_koalitionsvertrag.pdf, 28/2/2022. Slobodan Đurović, Milan Đurović, Jelena Đurović, „Strategija Evropske unije u rešavanju dužničke krize u zemljama evrozone", Vojno delo, vol. 64, no. 3, 2012, pp. 60-74

⁸ Ozdemir Cagatay, „The Franco-German Rivalry in the Post-Brexit European Union", Uluslararası İlişkiler, 2021, pp. 1-21.

⁹ „Koalitionsvereinbarung für die 13. Wahlperiode des Deutschen Bundestages", Koalitionsvereinbarung für die 13. Wahlperiode des Deutschen Bundestages zwischen CDU und FDP 1994, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=6ca3896a-da76-f841-a1c8-bfd9ae53f648&groupId=-252038, 28/2/2022; „Ein neuer Aufbruch für Europa. Eine neue Dynamik für Deutschland. Ein neuer Zusammenhalt für unser Land", Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD 19. Legislaturperiode 2018, https://archiv.cdu.de/system/tdf/media/dokumente/koalitionsvertrag_2018.pdf?file=1, 28/2/2022; Timo Noetzel, Benjamin Schreer, „Does a Multi-Tier NATO Matter? The Atlantic Alliance and the Process of Strategic Change." International Affairs, vol. 85, no. 2, 2009, pp. 211–226.

military could disrupt the military balance of power on the European continent, since due to the war in Ukraine, other countries are also extensively implementing armament policy.¹⁰

Although the EU is a rather developed area in an economic sense, with Germany at its centre, it can be said that in recent decades there has been a general trend of pushing Europe out of the world political, financial and economic centre. Firstly, the United States took the lead, and then China emerged as a much greater, more competitive and ready competitor.¹¹ Recent events indicate that it will be difficult for Berlin to emancipate itself from the alliance with the United States, and the insistence on human rights, democracy and freedoms has brought the official authorities of Germany into conflict with Russia, China, Turkey, Egypt, Ethiopia and other countries with different world views.¹² In addition to ideological conflicts, there are many opportunities for cooperation, especially economic ones. The rapid rise of China and trade with Russia and Turkey required German authorities to show greater flexibility. Until the beginning of the conflict in Ukraine, Berlin tried to include Moscow in various frameworks of the European security, which ended unsuccessfully. The sanctions implemented by Germany and the EU against Russia, as well as the Scholz government's support to arming Kiev, have led to an increasing confrontation between the two countries. Similar problems arise in the policy towards Georgia, Moldova and Belarus, which Moscow traditionally considers a part of its sphere of influence.¹³

¹⁰ Tim Oliver, Michael John Williams, „Special Relationships in Flux: Brexit and the Future of the US–EU and US–UK Relationships.” *International Affairs*, vol. 92, no. 3, 2016, pp. 547–567; Timo, Noetzel, Benjamin Schreer, „All the Way? The Evolution of German Military Power.” *International Affairs*, vol. 84, no. 2, 2008, pp. 211–21; Alister Miskimmon, „Falling into Line? Kosovo and the Course of German Foreign Policy.” *International Affairs*, vol. 85, no. 3, 2009, pp. 561–73; See about the constitutional position of the Bundeswehr: Mladen Tišma, „Ustavnopravno regulisanje sistema odbrane u Saveznoj Republici Nemačkoj”, *Vojno delo*, vol. 62, no. 4, 2010, pp. 119–131; Timo Noetzel, „The German Politics of War: Kunduz and the War in Afghanistan.” *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), vol. 87, no. 2, Wiley, 2011, pp. 397–417; James D. Bindenagel, „Afghanistan: The German Factor”, *Prism*, vol. 1, no. 4, 2010, pp. 95–112; „Deutschlands Zukunft gestalten”, *Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD 2013*, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=2f9f5a98-5d12-0987-7f12-aca250c6ea92&groupId=252038, 19/3/2022

¹¹ Simon Bulmer, William E. Paterson, „Germany and the European Union: From ‘tamed Power’ to Normalized Power?”, *International Affairs*, vol. 86, no. 5, 2010, pp. 1051–1073.

¹² „Erneuerung – Gerechtigkeit – Nachhaltigkeit. Für ein wirtschaftlich starkes, soziales und ökologisches Deutschland. Für eine lebendige Demokratie”, *Koalitionsvereinbarung zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands und Bündnis 90/Die Grünen 2002*, http://library.fes.de/pdf-files/bibliothek/downl/2002_koalitionsvertrag.pdf, 28/2/2022.; „Aufbruch und Erneuerung - Deutschlands Weg ins 21. Jahrhundert”, *Koalitionsvereinbarung zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands und Bündnis 90/Die Grünen 1998*, <http://library.fes.de/pdf-files/bibliothek/downl/koalitionsvertrag1998.pdf>, 28/2/2022.; Muhamad Takiyuddin Ismail, Abdul Muein Abadi, „Stiftungen and Political Education in Malaysia: The Role of Germany's Democracy Assistance”, *Asian Survey*, vol. 57, no. 3, 2017, pp. 548–570.

¹³ Tuomas Forsberg, „From ‘Ostpolitik’ to ‘Frostpolitik’? Merkel, Putin and German Foreign Policy towards Russia.”, *International Affairs*, vol. 92, no. 1, 2016, pp. 21–42. Compare: Bojan Marić,

Out of Europe, Berlin's policy often follows the positions of official Washington, especially with regard to Syria, Afghanistan, Palestine and Israel.¹⁴ German troops in Syria supported the anti-Assad and anti-Islamist opposition, but such a policy failed with the withdrawal from that country at the beginning of 2022.¹⁵ The control of the migrant crisis, which is of exceptional importance not only for demographic, but also for security reasons, is of special importance for Germany and the European Union.¹⁶ Berlin and Brussels share similar concern with regard to Africa, trying to dampen the influence of the United States and China with great investment programmes, as well as to increase the level of security in these rather vulnerable and densely populated areas.¹⁷

The policy towards the People's Republic of China remains contradictory and in the shadow of growing conflicts between Washington and Beijing. Following the US position, Germany has attacked China in recent years for human rights abuse, and has supported Hong Kong's movement for greater autonomy and defended the rights of the Uyghur minority in Xinjiang.¹⁸ In contrast to political relations, economic relations show a greater degree of cooperation. Additionally, relations between Beijing and Berlin have been strengthened by the desire to effectively control the northern route that would connect Europe and China. However, official London does not hide its dissatisfaction with the relationship between Germany and Denmark, Norway, the Netherlands, Greenland and Iceland, which opens up new possibilities for political tensions.¹⁹

„Nemačko-ruski odnosi u periodu od 2000. do 2017. godine“, Megatrend revija, vol. 17, no. 1, 2020, pp. 63-88. „Mehr Fortschritt wagen. Bündnis für Freiheit, Gerechtigkeit und Nachhaltigkeit“, Koalitionsvertrag 2021— 2025 zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands (SPD), Bündnis 90 / Die Grünen und den Freien Demokraten (FDP) 2021, https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Koalitionsvertrag/Koalitionsvertrag_2021-2025.pdf, 28/2/2022.

¹⁴ „Wachstum, Bildung, Zusammenhalt“, Der Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und FDP 2009, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=83dbb842-b2f7-bf99-6180-e65b2de7b4d4&groupId=252038, 28/2/2022.

¹⁵ Deutsche Welle. „Germany extends Bundeswehr mission in Iraq“, Deutsche Welle, 12/1/2022, <https://www.dw.com/en/germany-extends-bundeswehr-mission-in-iraq/a-60400784>, 20/3/2022.

¹⁶ Çiğdem Nas, „The EU's Approach to the Syrian Crisis: Turkey as a Partner?“, Uluslararası İlişkiler, Vol. 16, No. 62, 2019, pp. 45-64.

¹⁷ „Ein neuer Aufbruch für Europa. Eine neue Dynamik für Deutschland. Ein neuer Zusammenhalt für unser Land“, Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD 19. Legislaturperiode 2018, https://archiv.cdu.de/system/tdf/media/dokumente/koalitionsvertrag_2018.pdf?file=1, 28/2/2022

¹⁸ „Gemeinsam für Deutschland – mit Mut und Menschlichkeit.“, Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD 2005, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=16f196dd-0298-d416-0acb-954d2a6a9d8d&groupId=252038, 28/2/2022; „Mehr Fortschritt wagen. Bündnis für Freiheit, Gerechtigkeit und Nachhaltigkeit“, Koalitionsvertrag 2021— 2025 zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands (SPD), Bündnis 90 / Die Grünen und den Freien Demokraten (FDP) 2021, https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Koalitionsvertrag/Koalitionsvertrag_2021-2025.pdf, 28/2/2022.

¹⁹ Margaret Blunden, „Geopolitics and the Northern Sea Route“, International Affairs, vol. 88, no. 1, 2012, 115-129.

Serbia's strategic options

In complex political circumstances, the question arises as to how Serbia can preserve its internal and external security and improve its position, taking into account political, normative, ethical, social and many other factors. The preservation of territorial integrity, military neutrality and orientation towards European integration represent the continuities of foreign policy, and the specific position of Serbia and the Serbian nation implies that the state has to lead a careful and balanced regional policy.²⁰

In the strategic documents of the Republic of Serbia, the United States, Russia, China and NATO are mentioned as important international factors. There is no mention of Germany. However, Berlin's role in the Yugoslav crisis, political influence in the post-Yugoslav territory, the military presence of the Bundeswehr in Kosovo and Metohija, the participation of the German Navy in the Mediterranean and the Aegean, the activities of the Luftwaffe in Romania and Iraq and economic cooperation, represent clear signals that this is the important engagement of this country in the wider environment.²¹

In addition to open disagreements, as is the case with the status of Kosovo and Metohija and the Republic of Srpska, there are also opportunities for joint cooperation, which should be used and deepened to the maximum. Both countries have recognized the fight against illegal migration, crime, terrorism and cyber threats as key security challenges, so joint partnership can have a very positive effect on bilateral relations.²²

²⁰ Radoslav Gaćinović, "Strategija nacionalne bezbednosti strateški dokument države", Nacionalni interes vol. VI, no. 3, 2009, pp. 195-210; Aleksandar Saša Gajić, "Mogućnost geopolitičke preorijentacije Srbije u savremenim međunarodnim prilikama", Nacionalni interes, vol. 19, no. 1, 2014, pp. 191-212; Dragan Đukanović, Ivona Lađevac, „Prioriteti spoljnopolitičke strategije Republike Srbije”, Međunarodni problemi, year 61, no. 3, 2009, pp. 343-364; Ana Paraušić, Filip Stojanović, „Geopolitički elementi u strateškim dokumentima u oblasti bezbednosti i odbrane Republike Srbije”, Vojno delo 69, no. 7, 2017, pp. 87-99; Ivan Rančić, Olga Zorić, Hatidža Beriša, "Neutralnost i Srbija", Vojno delo, vol. 71, no. 2, 2019, pp. 9-25; "Strategija nacionalne bezbednosti Republike Srbije, oktobar 2009", Narodna skupština Republike Srbije, 26/10/2009, https://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadržaj/dokumenta/strategije/Strategija%20nacionalne%20bezbednosti%20Republike%20Serbia.pdf 3/25/2022.; "Strategija nacionalne bezbednosti Republike Srbije, 2009", Narodna skupština Republike Srbije, 27/12/2019, <https://www.pravno-informacionisistem.rs/SIGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/strategija/2019/94/2,23/3/2022>.

²¹ Milovan Vuković, "Posledice ujedinjenja Nemačke po budućnost Evrope", Vojno delo, vol. 45, no. 3-4, 1993, pp. 198-209;

²² Dragan Jovašević, „Computer crimes in Serbia”, Vojno delo, vol. 71, no. 5, 2019, pp. 85-92; Iris Bjelica-Vlajić, „Vojska Srbije kao činilac međunarodne saradnje i evrointegracija”, Vojno delo, vol. 73, no. 3, 2021, pp. 48-59; Veljko Blagojević, Igor Pejić, „Ključne reperkusije migracione krize u jugoistočnoj Evropi”, Vojno delo, vol. 70, no. 2, 2018, 51-70; Spasoje M. Vulević, „Migrantska kriza kao izazov socijalnoj bezbednosti u Evropskoj uniji”, Vojno delo, vol. 70, no. 3, 2018, pp. 55-74. Dejan V. Vuletić, Miloš R. Milenković, Anđelija R. Đukić, „Sajber prostor kao područje sukobljavanja – slučaj SAD – Iran i Severna Koreja”, Vojno delo, vol. 73, no. 1, 2021, pp. 1-14. Mijomir Perović, „Sajber kriminal kao globalna prijetnja u svijetu”, Vojno delo, vol. 70, no. 3, 2018, pp. 157-163.

The deficit in foreign trade represents the continuity of the Serbian economy. Due to its proximity to great economies, such as German and Italian, as well as the lack of raw materials and technology, Serbia has great inconvenience in trade with the world. Germany and Austria are countries that have exerted a considerable influence in economy for several centuries. The only alternative to the import of finished goods comes from the People's Republic of China, which has been continuously increasing the volume of trade with Europe for the past several decades. In regard to the export of raw materials, the war in Ukraine and the sanctions against Russia are extremely unfavourable, especially for Serbian agriculture. In this regard, the countries of the region represent an important destination for the whole Serbian export. Due to the positive balance with the Western Balkan countries, as well as the fact that Serbs live in all surrounding countries in a large number, great opportunities are opening up for Serbia from regional integration. Through the Berlin process, Germany is trying not only to offer a perspective, but also to assert itself as a leading partner. The statement by the Minister for Foreign Affairs, Annalena Baerbock, shows that even the Scholz government will not give up on the Berlin process. However, with the Open Balkans project, the United States is trying to offer an alternative to the Berlin process, proposing the establishment of a new group of countries following the model of the Visegrád Group.²³

Due to the Ukrainian crisis, the issue of the Western Balkan integration will remain on the back burner. There is no doubt that the further development of the war in Ukraine will contribute to the modification of Serbia's various strategies. In case of de-escalation, it is possible to expect that there will be: 1) a new division of spheres of interest, 2) maintenance of the current status and 3) relocation of the conflict to other areas. On the contrary, maintaining the *status quo* will lead to the regional pacification, but there is no doubt that in the following months the pressure from the West and Russia on all neutral countries will be greater. Minister Baerbock's recent appeal to Serbia to introduce sanctions against Russia speaks in favour of this.²⁴ Belgrade should lead a constructive regional policy and support the Western Balkan integration, as well as consistently insist on the implementation of international law. Strengthening military capacities can be a very important tool in deterrence at regional level, but of limited scope having in mind the presence of the NATO forces. The pressures will undoubtedly increase in the field of energy industry, as well. The potential introduction of sanctions against Russia would lead to a great increase in the prices of raw materials, which would not only further burden the already negative foreign trade balance, but would also affect the lives of citizens in many aspects.

---

²³ Ministarstvo spoljnih poslova. „Starović: Open Balkans is a leading initiative in terms of regional cooperation”, Izjava zamenika ministra spoljnih poslova Republike Srbije, 29/9/2021, <https://www.mfa.gov.rs/en/press-service/news/starovic-open-balkans-leading-initiative-terms-regional-cooperation>, 20/4/2022.

²⁴ Spiegel. „Forderung an EU-Beitrittskandidaten Baerbock drängt Serbien, Russlandsanktionen mitzutragen”, Spiegel, 11/4/2022, <https://www.spiegel.de/ausland/serbien-annalena-baerbock-draengt-serbien-russlandsanktionen-mitzutragen-a-dd524ab5-a850-4094-b9c1-c5d7f3eebf48>, 20/4/2022.

Admittedly, the great debate in Germany regarding the embargo on the import of Russian energy products can serve Serbia in future pressure relief. If one takes into account the fact that a recent analysis by several German organizations has shown that the ban on the import of gas and oil from Russia would lead to the reduction of German GDP between 0.5 and 3%, as well as the dismissal of 418,000 people and an increase in inflation, then it is clear why the much smaller Serbia refrains from measures towards Russia.²⁵ The further escalation of the conflict and the NATO intervention in Ukraine would lead not only to destruction on a huge scale, but would also force Serbia to renounce its policy of neutrality by quickly joining the North Atlantic Alliance.

Conclusion

The international position of the Federal Republic of Germany is defined by the past and the present. The Ukrainian crisis has immense consequences for Berlin, and only the following months will show how uncertain Europe is. The global restructuring of power does not bring a new world order under the control of a country, but the process of forming several blocs is taking place. Europe, that is, the European Union, is still firmly related to the alliance with the United States in its centre, which is a reflection of continuity since 1945. The implementation of the Western policy of sanctions against Russia was consensually supported by the majority of parties in Germany. However, the dilemmas about the introduction of energy embargo and sending heavy weapons to Ukraine indicate that Berlin shows very limited reservations towards the NATO policy, primarily due to its economic and political interests.

Bearing in mind the mentioned international factors, Serbia has several possibilities. The further confrontation with the Western Alliance countries would put not only the Serbian economy in a precarious position, but also Serbs in the surrounding countries. Overcoming problems in open issues, especially regarding Kosovo and Metohija and the Republic of Srpska, is possible only in the search for common regional solutions within the European framework. Serbia should work intensively on migration control, strengthening legal institutions, and also contribute by constructive policy to make the area of the Western Balkans, which is otherwise very unstable, safer and more prosperous. Without any doubt, the simultaneous strengthening of military and economic capacities and raising the level of cooperation between neighbours will only contribute to the increase in the strength of official Belgrade. In such a policy, Serbia will almost certainly get the support of Germany and the European Union.

---

²⁵ Jan Mallien, Julian Olk, „Rezession und hohe Inflation: Bundesbank erwartet drastische Folgen bei einem Energieembargo“, Handelsblatt, 22/4/2022. <https://www.handelsblatt.com/politik/konjunktur/nachrichten/ukraine-krieg-rezession-und-hohe-inflation-bundesbank-erwartet-drastische-folgen-bei-einem-energieembargo/28270982.html>, 24/4/2022.

Literature

[1] Acharya Amitav, „The Emerging Regional Architecture of World Politics”, *World Politics*, vol. 59, no. 4, 2007, pp. 629–652.

[2] Bindenagel James D., „Afghanistan: The German Factor”, *Prism*, vol. 1, no. 4, 2010, pp. 95–112.

[3] Бјелица-Влајић, Ирис, „Војска Србије као чинилац међународне сарадње и евроинтеграција.” *Војно дело*, vol. 73, br. 3, 2021, стр. 48-59.

[4] Благојевић, Вељко, Пејић, Игор. „Кључне реперкусије миграционе кризе у југоисточној Европи.” *Војно дело*, vol. 70, br. 2, 2018, 51-70.

[5] Blunden Margaret, „Geopolitics and the Northern Sea Route”, *International Affairs*, vol. 88, no. 1, 2012, 115-129.

[6] Bulmer Simon, Paterson William E., „Germany and the European Union: From ‘tamed Power’ to Normalized Power?” *International Affairs*, vol. 86, no. 5, 2010, pp. 1051–1073.

[7] Cagatay Ozdemir, „The Franco-German Rivalry in the Post-Brexit European Union”, *Uluslararası İlişkiler*, 2021, pp. 1-21.

[8] Chapnik Adam, „The Middle Power”, *Canadian Foreign Policy*, Vol. 7, No. 2, 1999, pp. 73-82.

[9] Гајић Александар Саша, „Могућност геополитичке преоријентације Србије у савременим међународним приликама”, *Национални интерес*, vol. 19, br. 1, 2014, стр. 191-212.

[10] Гађиновић Радослав, „Стратегија националне безбедности стратешки документ државе ”, *Национални интерес* вол. VI, br. 3, 2009, стр. 195-210.

[11] Đukanović Dragan, Lađevac Ivona, „Prioriteti spoljnopolitičke strategije Republike Srbije”, *Međunarodni problemi* god. 61, br. 3, 2009, str. 343-364.

[12] Ђуровић Слободан, Ђуровић Милан, Ђуровић Јелена, „Стратегија Европске уније у решавању дужничке кризе у земљама еврозоне”, *Војно дело*, vol. 64, br. 3, 2012, стр. 60-74.

[13] Forsberg Tuomas, „From ‘Ostpolitik’ to ‘Frostpolitik’? Merkel, Putin and German Foreign Policy towards Russia.” *International Affairs*, vol. 92, no. 1, 2016, pp. 21–42.

[14] Germann Julian, „German ‘Grand Strategy’ and the Rise of Neoliberalism”, *International Studies Quarterly*, vol. 58, no. 4, 2014, pp. 706–716.

[15] Gerzhoy Gene, „Alliance Coercion and Nuclear Restraint: How the United States Thwarted West Germany’s Nuclear Ambitions”, *International Security*, vol. 39, no. 4, 2015, pp. 91–129.

[16] Hurrell Andrew, „Hegemony, Liberalism and Global Order: What Space for Would-Be Great Powers?” *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* vol. 82, no. 1 (2006), pp. 1–19 .

[17] Ismail Muhamad Takiyuddin, Abadi Abdul Muein. „Stiftungen and Political Education in Malaysia: The Role of Germany’s Democracy Assistance”, *Asian Survey*, vol. 57, no. 3, 2017, pp. 548–570.

[18] Јеротијевић, Душан, Спалевић, Жаклина, Јеротијевић, Зоран, „Нато на почетку XXI века.” Војно дело, vol. 70, br. 3, 2018, стр. 75-88.

[19] Jovašević, Dragan, „Computer crimes in Serbia.” Војно дело, vol. 71, br. 5, 2019, стр. 85-92.

[20] Kocamaz Sinem Ünaldirar, „The Rise of New Powers in World Politics: Russia, China and the Shanghai Cooperation Organization”, Uluslararası İlişkiler, Vol. 16, No. 61, 2019, pp. 127-141.

[21] Lawless Scott, „American Grand Strategy for an Emerging World Order”, Strategic Studies Quarterly, vol. 14, no. 2, 2020, pp. 127-47.

[22] Marić Bojan, „Nemačko-ruski odnosi u periodu od 2000. do 2017. godine.” Megatrend revija, vol. 17, br. 1, 2020, pp. 63-88.

[23] Miskimmon Alister, „Falling into Line? Kosovo and the Course of German Foreign Policy.” International Affairs, vol. 85, no. 3, 2009, pp. 561-73.

[24] Nas Çiğdem, „The EU's Approach to the Syrian Crisis: Turkey as a Partner?”, Uluslararası İlişkiler, Vol. 16, No. 62, 2019, pp. 45-64.

[25] Noetzel Timo, „The German Politics of War: Kunduz and the War in Afghanistan.” International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-), vol. 87, no. 2, Wiley, 2011, pp. 397-417

[26] Noetzel Timo, Schreer Benjamin, „All the Way? The Evolution of German Military Power.” International Affairs, vol. 84, no. 2, 2008, pp. 211-21

[27] Noetzel Timo, Schreer Benjamin, „Does a Multi-Tier NATO Matter? The Atlantic Alliance and the Process of Strategic Change.” International Affairs, vol. 85, no. 2, 2009, pp. 211-226.

[28] Oliver Tim, Williams Michael John, „Special Relationships in Flux: Brexit and the Future of the US-EU and US-UK Relationships.” International Affairs, vol. 92, no. 3, 2016, pp. 547-567.

[29] Paraušić Ana, Stojanović Filip, „Geopolitički elementi u strateškim dokumentima u oblasti bezbednosti i odbrane Republike Srbije”, Војно дело 69, no. 7, 2017, str. 87-99.

[30] Перовић, Мијомир, „Сајбер криминал као глобална пријетња у свијету.” Војно дело, vol. 70, br. 3, 2018, стр. 157-63.

[31] Petite Fabio, „Dialogue of Civilizations in a Multipolar World: Toward a Multicivilizational-Multiplex World Order.” International Studies Review, vol. 18, no. 1, 2016, pp. 78-91.

[32] Ранчић, Иван, Зорић, Олга, Бериша, Хатица, „Неутралност и Србија.” Војно дело, vol. 71, br. 2, 2019, стр. 9-25.

[33] Rosecrance Richard, „The Partial Diffusion of Power”, International Studies Review, vol. 16, no. 2, 2014, pp. 199-205.

[34] Степић Миломир, „Геополитичка перспектива реконфигурације постјугословенског простора”, Национални интерес, Година XVII, vol. 40, br. 1, 2021, стр. 183-229.

[35] Тишма Младен, „Уставноправно регулисање система одбране у Савезној Републици Немачкој”, Војно дело, vol. 62, br. 4, 2010, стр. 119-131.

[36] Вуковић, Милован, „Последице уједињења Немачке по будућност Европе”, Војно дело, vol. 45, br. 3-4, 1993, стр. 198-209.

[37] Вулевић, Спасоје М., „Мигрантска криза као изазов социјеталној безбедности у Европској унији.“ Војно дело 70, br. 3, 2018, стр. 55-74.

[38] Вулевић, Дејан В., Миленковић Милош Р., Ђукић Анђелија Р., „Сајбер простор као подручје сукобљавања - случај САД - Иран и Северна Кореја.“ Војно дело, vol. 73, br. 1, 2021, стр. 1-14.

[39] Waltz Kenneth N., „Structural Realism after the Cold War“, International Security, Vol. 25, No. 1, 2000, pp. 5–41.

[40] Yeisley Mark O., „Bipolarity, Proxy Wars, and the Rise of China“, Strategic Studies Quarterly, vol. 5, no. 4, 2011, pp. 75–91.

Electronic sources

[41] „Aufbruch und Erneuerung - Deutschlands Weg ins 21. Jahrhundert“, Koalitionsvereinbarung zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands und Bündnis 90/Die Grünen 1998, <http://library.fes.de/pdf-files/bibliothek/downl/koalitionsvertrag1998.pdf>, 28/2/2022,

[42] Bundeswehr. „Aktuelle Einsätze der Bundeswehr“, <https://www.bundeswehr.de/de/einsaetze-bundeswehr>. 13/4/2022.

[43] Deutsche Welle. „Germany extends Bundeswehr mission in Iraq“, Deutsche Welle, 12.1.2022, <https://www.dw.com/en/germany-extends-bundeswehr-mission-in-iraq/a-60400784>, 20/3/2022.

[44] „Deutschlands Zukunft gestalten“, Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD 2013, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=2f9f5a98-5d12-0987-7f12-aca250c6ea92&groupId=252038, 19/3/2022

[45] „Ein neuer Aufbruch für Europa. Eine neue Dynamik für Deutschland. Ein neuer Zusammenhalt für unser Land“, Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD 19. Legislaturperiode 2018, https://archiv.cdu.de/system/tdf/media/dokumente/koalitionsvertrag_2018.pdf?file=1, 28/2/2022

[46] „Erneuerung – Gerechtigkeit – Nachhaltigkeit. Für ein wirtschaftlich starkes, soziales und ökologisches Deutschland. Für eine lebendige Demokratie“, Koalitionsvereinbarung zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands und Bündnis 90/Die Grünen 2002, http://library.fes.de/pdf-files/bibliothek/downl/2002_koalitionsvertrag.pdf, 28/2/2022.

[47] „Gemeinsam für Deutschland – mit Mut und Menschlichkeit.“, Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD 2005, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=16f196dd-0298-d416-0acb-954d2a6a9d8d&groupId=252038, 28/2/2022.

[48] „Koalitionsvereinbarung für die 12. Wahlperiode des Deutschen Bundestages“, Koalitionsvereinbarung für die 12. Wahlperiode des Deutschen Bundestages zwischen CDU und FDP 1991, <https://www.kas.de/documents/291599/291648/Koalitionsvertrag-UiD-1991-2.pdf/b29a7151-03c2-e6fd-122d-6b95287c4269?t=1563195813522>, 28/2/2022.

[49] „Koalitionsvereinbarung für die 13. Wahlperiode des Deutschen Bundestages“, Koalitionsvereinbarung für die 13. Wahlperiode des Deutschen Bundestages zwischen CDU und FDP 1994, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=6ca3896a-da76-f841-a1c8-bfd9ae53f648&groupId=252038, 28/2/2022.

[50] Mallien Jan, Olk Julian. „Rezession und hohe Inflation: Bundesbank erwartet drastische Folgen bei einem Energieembargo“, Handelsblatt, 22.4.2022. <https://www.handelsblatt.com/politik/konjunktur/nachrichten/ukraine-krieg-rezession-und-hohe-inflation-bundesbank-erwartet-drastische-folgen-bei-einem-energieembargo/28270982.html>, 24/4/2022.

[51] „Mehr Fortschritt wagen. Bündnis für Freiheit, Gerechtigkeit und Nachhaltigkeit“, Koalitionsvertrag 2021— 2025 zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands (SPD), Bündnis 90 / Die Grünen und den Freien Demokraten (FDP) 2021, https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Koalitionsvertrag/Koalitionsvertrag_2021-2025.pdf, 28/2/2022.

[52] Ministarstvo spoljnih poslova Republike Srbije. „Starović: Open Balkans is a leading initiative in terms of regional cooperation“, Izjava zamenika ministra spoljnih poslova Republike Srbije 29.9.2021, <https://www.mfa.gov.rs/en/press-service/news/starovic-open-balkans-leading-initiative-terms-regional-cooperation>, 20/4/2022.

[53] „Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022“, Rede von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/regierungserklaerung-von-bundeskanzler-olaf-scholz-am-27-februar-2022-2008356>, 15/4/ 2022.

[54] Spiegel. „Forderung an EU-Beitrittskandidaten Baerbock drängt Serbien, Russlandsanktionen mitzutragen“, Spiegel, 11.4. 2022, <https://www.spiegel.de/ausland/serbien-annalena-baerbock-draengt-serbien-russlandsanktionen-mitzutragen-a-dd524ab5-a850-4094-b9c1-c5d7f3eebf48>, 20/4/2022.

[55] „Стратегија националне безбедности Републике Србије, октобар 2009“, Народна скупштина Републике Србије, 26.10.2009, https://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadrzaj/dokumenta/strategije/Strategija%20nacionalne%20bezbednosti%20Republike%20Srbije.pdf 25/3/2022.

[56] „Стратегија националне безбедности Републике Србије, 2019“, Народна скупштина Републике Србије, 27.12.2019, <https://www.pravno-informacionisistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/strategija/2019/94/2> 23/3/2022.

[57] „Wachstum, Bildung, Zusammenhalt“, Der Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und FDP 2009, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=83dbb842-b2f7-bf99-6180-e65b2de7b4d4&groupId=252038, 28/2/2022.

Summary

The paper analyzes the position of the Federal Republic of Germany in international relations today and based on that policy, possible guidelines for the Republic of Serbia in its strategic actions in the upcoming period are given. The first goal of the research was to consider the relationship of official Berlin to the European Union, the United States, Russia, China and the rest of the world. Berlin's tendency to further strengthen the institutions, monetary, foreign and defense policy of the European Union has been present for decades. However, since 2008, that

policy has been going through constant challenges. The Greek debt crisis, Brexit, the migrant crisis, the recession, a new wave of debts by European countries due to the Covid-19 pandemic and the war in Ukraine have put the authorities in Berlin in a difficult position. The failure of Germany and France to establish a unified EU security policy, the impossibility of peace initiatives around Ukraine and the consistent monitoring of Washington's policy have limited the EU ability to project power in other parts of the world. In addition to Russia, it is also obvious that the growing antagonism towards the People's Republic of China has been noticed recently, which threatens to affect very good economic relations

The second goal of the paper is to offer Serbia's strategic options based on global trends, and in the context of German policy towards the Western Balkans. The Serbian focus on the European integration and the proclaimed policy of neutrality with a strong commitment to the European peace can be an incentive for joint affairs of the two countries. Particularly problematic is Berlin's attitude towards the self-proclaimed independence of the interim institutions in Prishtina. The opposing positions of Germany and Serbia, however, can be attributed to various regional initiatives such as the Berlin Process and particularly the Open Balkans. The attempts to further escalate the conflict or confrontation of Serbia towards the environment would adversely affect the position of Serbs in the surrounding countries and would also weaken economic exchange, which is traditionally oriented towards the European countries. However, official Belgrade should also work on strengthening internal capacities, primarily defensive, economic, administrative and demographic, so that it can have a high level of readiness in case of possible challenges.

Key words: *Germany, multipolarity, Serbia, strategy, cooperation*

© 2022 The Authors. Published by *Vojno delo* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>).

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

